

Styra och stärka?

En feministisk diskursanalys av styrning och subjekt i Kvinna
till Kvinns ledarskapsutbildning

Louisa Charan Johansson

Abstract

Since 2024, the Swedish women's rights organisation Kvinna till Kvinna offers a leadership training programme for women who have migrated, or who have parents who have migrated. Kvinna till Kvinna refers to these women as "women with a migration background". The programme was presented as a response to the underrepresentation of "women with a migration background" in leadership positions, and to problems related to equality and safety in "vulnerable areas" (*utsatta områden*). However, upon critical examination, it proves to do more than respond to structural challenges. A Foucauldian discourse analysis of material relevant to the programme on Kvinna till Kvinna's website, brings light to problematisation, subjectivation and governmentality. In addition to the stated problems, those included in the category "women with a migration background" and those who live in "vulnerable areas" are problematised. The category "women with a migration background" is racialised and simultaneously ascribed a discourse of deficit and potential, producing legitimate subjects for governmentality. Barbara Cruikshank's theory of governmentality through empowerment, serves to illuminate the leadership training programme as a technology of citizenship that makes "women with a migration background" responsible for realising their potential, governing through community in "vulnerable areas", and tackling their own underrepresentation.

Nyckelord: Diskursanalys, Kvinna till Kvinna, Governmentality, Empowerment, Migranter

Antal ord: 9997

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och undersökningsfrågor.....	2
2	Tidigare forskning	3
2.1	Diskurser om migration ur ett genusperspektiv	3
2.2	Initiativ för att stärka kvinnor som har migrerat	5
3	Governmentality och empowerment.....	7
3.1	Teori	7
3.1.1	Problematisering.....	8
3.1.2	Subjektivering	8
3.1.3	Rationaliteter och teknologier för styrning	9
3.2	Operationalisering	10
3.2.1	Anpassad reflexivitet.....	11
4	Material och val av fall.....	13
5	Analys.....	14
5.1	Problematisering.....	14
5.1.1	”Kvinnor med migrationsbakgrund”	14
5.1.2	Boende i ”utsatta områden”	16
5.2	Subjektivering	18
5.3	Styrning	21
5.3.1	Ansvar för att förverkliga sin potential	21
5.3.2	Ansvar för styrning genom gemenskap i ”utsatta områden”	24
5.3.3	Ansvar för att lösa sin underrepresentation.....	27
6	Sammanfattning och slutsatser.....	31
7	Slutdiskussion.....	33
7.1	Begränsningar och förslag till vidare forskning.....	35
8	Referenser.....	37

1 Inledning

Vem ses som en migrant, och vad spelar det för roll? Utifrån en ordboksdefinition lyder svaret på den första frågan: ”person som migrerar” (SAOL). Det finns dock en diskrepans mellan denna definition, och vem som i svensk diskurs har kommit att ses som en migrant. Genom användningen av begrepp som ”andra generationens invandrare” har även barn till personer som migrerat kommit att inkluderas i kategorin (de los Reyes 2022, s. 133–135). Idén om ”andra generationens invandrare” är inte neutral, utan bidrar till att signalera icke-tillhörighet och att rasifiera (de los Reyes 2022, s. 133–135). Icke-tillhörighet och rasifiering, vilken ofta sker utifrån diskurser om brister, legitimerar ingripanden för att göra de som ses som migranter till bättre medborgare (Ghorashi 2010, s. 78; Cruikshank 1999, s. 9). Sådana ingripanden tar sig inte enbart uttryck genom tvång, utan även genom olika initiativ där de som ses som migranter, genom att stärka (*empower*) sig själva, ska bli mer aktiva och ansvariga medborgare (Cruikshank 1999, s. 9, 67; Rajas 2012, s. 7). Barbara Cruikshank (1999) har i en utveckling av Michel Foucaults begrepp *governmentality* kallat denna typ av initiativ ”teknologier för medborgarskap”, och argumenterat för att dessa främjar ”självstyrning” (s. 1, 4).

Sedan 2024 håller kvinnorrättsorganisationen Kvinna till Kvinna i en ledarskapsutbildning för vad de kallar ”kvinnor med migrationsbakgrund” (Kvinna till Kvinna 1). Utbildningen har två uttalade mål. Det första är att öka representationen av ”kvinnor med migrationsbakgrund” i ledarpositioner (Kvinna till Kvinna 6). Det andra är att, genom de projekt deltagare genomför inom ramen för utbildningen, motverka ”segregation, våld och otrygghet samt öka kunskapen om jämställdhet och kvinnors rättigheter” i så kallade utsatta områden (Kvinna till Kvinna 3). Trots att strukturella lösningar föreslås, synliggör en närmare granskning av ledarskapsutbildningen hur fokus i praktiken hamnar på enskilda kvinnor, deras personliga utveckling och ansvar i att lösa dessa problem. Denna studie undersöker därför hur Kvinna till Kvinnas ledarskapsutbildning kan förstås som en teknologi för medborgarskap, vilken gör ”kvinnor med migrationsbakgrund” till föremål för styrning.

Den utreder även vad som egentligen menas med ”kvinnor med migrationsbakgrund”, och vad det spelar för roll.

1.1 Syfte och undersökningsfrågor

En diskurs om en viss grupp kvinnor kan, när den främjas av en kvinnorättsorganisation, förstås vinna särskild legitimitet (Farris 2017, s. 9–10; Bacchi 2025, s. 66). Kvinna till Kvinnas ledarskapsutbildning producerar en viss diskurs om kvinnor som antingen själva har migrerat, eller som har föräldrar som har migrerat. Studiens syfte är att bidra till en kritisk diskussion om de diskurser kvinnorättsorganisationers projekt producerar, och vilka konsekvenser dessa har. För att uppnå detta syfte utgår studien från följande undersökningsfrågor:

1. Vilka problem ska Kvinna till Kvinnas ledarskapsutbildning lösa?
2. Hur produceras kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund”?
3. Hur styrs de som inkluderas i kategorin?

2 Tidigare forskning

2.1 Diskurser om migration ur ett genusperspektiv

Sara R Farris (2017) har i västerländska feministiska sammanhang identifierat en räddningsdiskurs om kvinnor som migrerat till väst. I svenska SOU:er har Diana Mulinari m.fl. (2021) funnit att kvinnor som migrerat, trots sin relativt höga anställningsgrad jämfört med svenska kvinnor, mellan 1960–1980 producerades som bundna till hemmet och icke-jämställda (s. 190). När antalet kvinnliga migranter i betalt arbete minskade till följd av slitsamt lågbetalt arbete, producerades de som ”bördor” på välfärden (Mulinari m.fl. 2021, s. 192). 1990-talet kan förstås som en individualiserande vändning (Dahlstedt 2008, s. 497). Enligt Magnus Dahlstedt (2008) innebar detta att frivilligorganisationer antog en större roll i styrningen av migranter, och att lösningar på strukturella problem individualiserades (s. 497). Den diskurs om ”migrantentreprenören” som tilläts svara på kvinnliga migranternas arbetslöshet, kan förstås som ett exempel på detta (Mulinari m.fl. 2021, s. 192). Paula Mulinari (2018) synliggör ett nytt skifte i diskursen om kvinnor som ses som migranter. Istället för att vara entreprenörer, är de i hennes studie utförd 2017–2018 ”lata och ovilliga att arbeta” (s. 36, min övers.). Denna bristdiskurs skiftar fokus bort från strukturell diskriminering, och rättfärdigar främjandet av ”olika aktiviteter” där kvinnliga migranter genom personlig utveckling ska lösa sin arbetslöshet (Mulinari 2018, s. 43, min övers.).

Motsägelser har fortsatt att präglade diskursen, då en räddningsdiskurs kring ”andra generationens kvinnor” växte fram ur idén om ”migranternas kultur” som patriarkal, samtidigt som diskursen om ”migrantentreprenören” (Mulinari m.fl. 2021, s. 193). Detta speglar Viktor Vesterbergs (2015) resultat. I en studie av civilsamhällesprojekt understryker han att dessa riktar in sig på specifika grupper som migrerat, och rasifierar dessa utifrån en bristdiskurs fokuserad på jämställdhet (s. 302). Även

om diskursen tar något olika uttryck, kan idén om kvinnliga migranter som präglade av en kultur av icke-jämställdhet förstås som en diskursiv kontinuitet, vilken sträcker sig från statliga till icke-statliga sammanhang. När migranter ses som icke-jämställda ses de även, i länder där det finns en stark norm kring jämställdhet, som ett problem för bilden av landet som jämställt (Rajas 2012, s. 3). Sverige kan förstås som ett sådant land (Bauer m.fl. 2023b).

Kategorin ”migrant” kan förstås rasifieras utifrån en bristdiskurs relaterad till arbete och jämställdhet. Denna kategori är som ovan påpekat inte neutral, utan signalerar och reproducerar ”icke-tillhörighet” (de los Reyes 2022, s. 132). Detta blir mest påtagligt när man tittar närmre på idén om ”andra generationens invandrare”, vilken de los Reyes menar ”signalerar en kontinuitet som transcenderar faktumet att de flesta som kategoriseras på detta sätt aldrig har migrerat” (s. 133–135, min övers.). Titeln funktion ligger inte i att beskriva en person som har migrerat, utan någon med ””mörkare hud och mörkare hår än vanligt i vårt land, en avvikande dialekt eller märkligt språk”” (de los Reyes 2022, s. 130–131, min övers.). Kategorier som ”migrant” och ”andra generationens invandrare” låter människor ”[...] läsa olikhet [otherness] i vad som representeras som neutrala beskrivningar [...]”, och möjliggör subtila processer av rasifiering (Mulinari m.fl. s. 188; de los Reyes s. 137, min övers.).

Produktionen av eftersträvarvärda och stigmatiserade subjektspositioner fungerar som teknologier för styrning, och ofta mer specifikt ”styrning genom gemenskap” (Dahlstedt 2008, s. 483–484, min övers.). Detta illustreras av Simon Bauer m.fl. (2023a) i integrationsprogram, där ”ledarna själva är migranter [och] förkroppsligar ett idealexempel efter vilket deltagare kan forma sig själva” (s. 128, min övers.). Dahlstedt visar hur boende i ”utsatta områden”, eller ”multietniska förorter”, produceras som i behov av ”aktivering” (s. 498, min övers.). Utifrån detta ges de två möjligheter: att förvandlas till ett ”aktiv[t] och ansvarstagande subjekt”, eller att förbli en ”passiv, misstroende, intolerant, och oansvarig medborgare” (s. 481–484, 494, 488, min övers.). Mira Karlsson m.fl. (2024) visar, på ett liknande sätt, hur unga kvinnor i ”utsatta områden” i medial diskurs antingen produceras som ”offer” eller ”möjliggörare” (s. 53, 58). Samtidigt hävdas de ha en bristande förmåga att ”ta plats” (s. 64).

Tidigare forskning har illustrerat de diskurser, och teknologier för styrning, som kvinnor som definieras utifrån migration och ”utsatta områden” blir föremål för. Denna forskning har i Sverige fokuserat på diskurser i media, statliga dokument och civilsamhällesorganisationer. Ett begränsat fokus har dock ägnats feministiska diskursiva kontexter. Genom att undersöka produktionen och styrningen av kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” i en sådan kontext, bidrar denna studie till befintlig och vidare forskning.

2.2 Initiativ för att stärka kvinnor som har migrerat

Kvinna till Kvinnas ledarskapsutbildning kan förstås som ett initiativ för att stärka kvinnor som kategoriseras utifrån migration. Neoliberal och individualiserande rationaliteter har i sådana initiativ främst synliggjorts utanför Sverige, exempelvis i Carolina Gallo Garcias (2025) studie av ett företagssponsrat empowerment-initiativ i Brasilien. Hon problematiserar en ”win-win” logik, vilken hon menar binder deltagare till företags lönsamhet (s. 1029). Win-win logiker riskerar även att bidra till en räddningsdiskurs, där de som erbjuder initiativ blir ”räddare” (Mulinari 2018, s. 42).

Ett svenskt empowermentinitiativ som ägnats uppmärksamhet är ”Yallatrappan”. Yallatrappan riktar sig till kvinnor som har migrerat till Sverige, och som saknar färdigheter för traditionellt betalt arbete (Yallatrappans hemsida). Norbäck och Zapata Campos (2023) menar att Yallatrappan utmanar en neoliberal individualiserande logik, och att det stärker deltagare genom en ”omvärdering av traditionellt ’kvinnligt’ könade färdigheter” (s. 93, 103, 105, min övers.). Kai Roland Green (2019) skriver att dessa inte längre är könade i Skandinavien, men fortfarande är det i kvinnornas hemländer (s. 322). Tidigare studier av denna typ av initiativ problematiserar i relativt låg grad diskurser om kvinnor som har migrerat som präglade av en patriarkal kultur och bristande förmågor (Norbäck & Zapata Campos 2023, s. 94). Denna studie bidrar genom att studera ett ytterligare svenskt initiativ som syftar

till att stärka kvinnor som kategoriseras utifrån migration, och genom att i högre grad problematisera de diskurser sådana projekt (re)producerar.

3 Governmentality och empowerment

3.1 Teori

Jag utgår i denna studie från ett poststrukturalistiskt förhållningssätt till tingens tillblivelse. Detta innebär att sådant som ”kvinnor med migrationsbakgrund” inte antas vara något som objektivt existerar, utan en kategori som behöver produceras genom diskurser för att bli till (Bacchi 2025, s. 8). Diskurser kan förstås som ”specifika sätt att tala om och förstå världen”. (Winther Jørgensen & Philips 2002, s. 1). För att undersöka ledarskapsutbildningens diskurs utgår jag från vad Michel Foucault (2000) kallat *governmentality* (vidare styrning), och Barbara Cruikshanks (1999) teori om styrning genom *empowerment*.

I takt med den liberala statens utveckling, har dess styrning av befolkningen i lägre grad kommit att handla om våld och tvång, och i högre grad om vad Foucault kallat ”the conduct of conduct” (Foucault 2000, s. 341). Med detta menas att befolkningens beteenden och viljor på olika sätt formas för att de ska styra sig själva till att agera på ett för allmänheten förmånligt sätt (Rajas 2012, s. 7). Styrning blir på så vis vad Barbara Cruikshank kallat självstyrning, och kan ske genom icke-statliga initiativ för *empowerment* (Cruikshank 1999, s. 2; Rajas 2012, s. 5). De likheter ledarskapsutbildningen uppvisar i relation till tidigare statliga och icke-statliga initiativ där styrning påvisats, gör perspektivet relevant att applicera även här. Den diskurs om personlig utveckling som träder fram i ledarskapsutbildningen motiverar vidare valet att komplettera det Foucauldianska ramverket med styrning genom *empowerment*. Med utgångspunkt i dessa teorier formulerar jag nedan ett teoretiskt ramverk bestående av problematisering, subjektivering, och rationaliteter och teknologier för styrning.

3.1.1 Problematisering

Foucault (1983) menar att problem, likt kategorier som ”kvinnor med migrationsbakgrund”, inte är något som bara finns. Vi behöver därför undersöka diskursiva processer av problematisering, vilka gör att vi kommer att se något som ett problem (Foucault 1983). En närmare analys av Kvinna till Kvinnas ledarskapsutbildning synliggör hur mer än de uttalade problemen av underrepresentation och ”utsatta områden” problematiseras. Denna problematisering analyseras utifrån vad bland annat de los Reyes (2022) hänvisat till som ”bristdiskurser” (s. 130). Dessa flyttar fokus från struktur till individ genom att, till exempel, lyfta fram bristande utbildning som skäl till att vissa personer lider av underrepresentation (Ghorashi 2010, s. 78).

3.1.2 Subjektivering

Subjektivering avser hur människor diskursivt förvandlas till subjekt, vilka tillskrivs vissa ”drag, kapaciteter och begär” (Foucault 2000, s. 326; Cruikshank 1999, s. 76–77). Jag undersöker i denna studie hur en heterogen massa av individer produceras som tillhörande subjektskategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund”, och hur dessa tillskrivs drag som framställer dem som i behov av att stärkas (Cruikshank 1999, s. 76–77). Problematisering kan förstås bidra till subjektivering genom att tillskriva en subjektskategori vissa brister. Att personer som produceras som del av en subjektskategori identifierar sig med denna, kan ytterligare bidra till denna process (Cruikshank 1999, s. 77, 9). Även *dividing practices* där till exempel män skiljs från kvinnor, och migranter från medborgare, bidrar till subjektivering (Foucault 2000, s. 326–327). En implikation av *dividing practices* är, enligt Mulinari (2018), att ”different groups are addressed and targeted in different ways [...] making it more difficult for groups to create solidarity bonds between them.” (s. 43) Kimberle Crenshaw myntade begreppet intersektionalitet för att synliggöra hur olika gruppstillhörigheter interagerar och formar upplevelser (Crenshaw 1991, s. 1244). Då utbildningen specifikt riktar sig till kvinnor med ”migrationsbakgrund” undersöker jag subjektivering utifrån ett intersektionellt genusperspektiv. Detta innebär att denna studie antar ett maktkritiskt, feministiskt perspektiv.

3.1.3 Rationaliteter och teknologier för styrning

Rationaliteter kan förstås som de logiker eller idéer som underbygger styrning, och teknologier som verktyg för att omsätta dessa idéer (Nyberg 2017, s. 44–45, 47). Rationaliteter får även teknologier att framstå som lämpliga (Foucault 2000, s. 329). Teknologier för styrning som syftar till att ”(re)producera medborgare som är kapabla att styra sig själva, att agera i egenintresse och i solidaritet med andra” har av Barbara Cruikshank (1999) kallats teknologier för medborgarskap (s. 3). Enligt Cruikshank underbygger en empowermentrationalitet dessa teknologier (s. 69). Utifrån en sådan rationalitet kan individer, genom att delta i olika program, komma till rätta med sina brister, stärka sig själva och bli sanna aktiva medborgare (s. 3). En empowermentrationalitet är nära besläktad med en neoliberal rationalitet, vilken enligt Inna Michaeli (2022) utgår från att strukturella problem kan lösas med hjälp av ”en kvinnas individuella personlighet och ambition” (s. 104). En neoliberal empowermentrationalitet kan därmed förstås rikta fokus bort från strukturer, utgå från idén om individens förmåga och ansvar att stärka sig, uppfylla sitt ansvar som medborgare och, i den svenska kontexten, att bidra till ”svensk jämställdhet” genom att som kvinna arbeta (Michaeli 2022, s. 104; Cruikshank 1999, s. 70; Bauer m.fl., 2023a, s. 127).

Problematisering och subjektivering kan förstås som två teknologier för styrning; genom att något problematiseras, framställs det som ett legitimt föremål för ingripande (Cruikshank 1999, s. 3). När människor produceras som särskilda subjekt, kan de bli föremål för diskurser som främjar självstyrning (Foucault 2000, s. 331; Cruikshank 1999, s. 3). Även framställningen av en eftersträvansvärd subjektposition, och en motsatt stigmatiserad, fungerar som en teknologi för styrning (Bacchi 2025, s. 95). När en eftersträvansvärd subjektposition produceras, produceras en stigmatiserad motsatt subjektposition av ”inaktiv medborgare” att undvika (Bacchi 2025, s. 95, 69). Att inta en eftersträvansvärd subjektposition behöver dock inte innebära ett större handlingsutrymme. Istället sker en ansvarstillskrivning, där de som intar denna position förväntas lösa vissa problem och agera som förebilder (Karlsson m.fl. 2024, s. 58). Utifrån detta möjliggörs ”styrning

genom gemenskap”, där vissa personer genom att förkroppsliga det eftersträvnansvärda tillåts styra andra personer inom samma subjektsskategorier (Dahlstedt 2008, s. 483–484, min övers.).

3.2 Operationalisering

Den föreliggande studien tar en kvalitativ, tolkande ansats. Detta motiveras utifrån studiens teoretiska utgångspunkt i poststrukturalism, och dess avvisande av idén om objektiv kunskap (Bacchi 2025, s. 8). Istället syftar denna studie till att utifrån en tolkning, gjord utifrån ett visst teoretiskt perspektiv, erbjuda en alternativ förståelse av det som kan upplevas som *commonsensical*, eller som rationell kunskap (Nyberg 2017, s. 46). Jag betraktar här som helst inte studien som ett undantag för kravet på intersubjektivitet (Badersten 2006, s. 75). För att beakta studiens kritiserbarhet och reproducerbarhet, redovisas det teoretiska ramverk som används i analysen ovan, och de operationaliseringar jag kommer att utgå från nedan (Badersten 2006, s. 77). I analysen redovisas citat intill sina tolkningar, och det visuella materialet finns tillgängligt i referenslistan (Kvinna till Kvinna 1–23).

För att operationalisera problematisering utgår jag från Carol Lee Bacchis (2025) *What’s the Problem Represented To Be*-ansats. Genom att rikta denna fråga till lösningar, är det enligt henne möjligt att uttolka gömda problematiseringar. Vidare identifieras problematiseringar genom att undersöka vad som vid upprepade tillfällen mer explicit framställs som ett problem, ett hinder eller en brist. Bristdiskurser blir därmed en indikator för problematisering.

För att studera subjektivering ställs frågor till materialet om hur kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” produceras som verklig, och hur den beskrivs vara. Till exempel, hur definieras ”migrationsbakgrund”? Hur representeras personer som identifierar sig med denna definition, vad får det för konsekvenser? Jag utgår även från frågan om vad som representeras som ”sant” om subjektsskategorin, exempelvis genom ”vi är”-formuleringar och påståenden om hur ”kvinnor med migrations-

bakgrund” är. Dessa frågor har formulerats med inspiration från Cruikshanks undersökning av konstruktionen av ”fattiga” (Cruikshank 1999, s. 76–79). Textanalys kompletteras här med en visuell analys av foton som används i materialet. Diskurser produceras inte enbart genom det som sägs, utan även genom det som visas (Rose 2001, s. 157–158). Här ställs därför frågan om hur subjektscategorin rasifieras genom att visuellt representeras på ett visst sätt (Rose 2001, s. 157–158).

Teknologier identifieras genom att undersöka vilka konkreta, praktiska lösningar som kan identifieras i materialet och hur dessa svarar mot de rationaliteter som uttolkas. Exempel på teknologier är mentorskap och självreflektion. Eftersträvningsvärda och stigmatiserade subjektspositioner operationaliseras genom att ställa frågan om hur ”kvinnor med migrationsbakgrund” förväntas agera och bli, och stigmatiserade subjektspositioner vad de förväntas att motverka. De analyseras även utifrån skillnader i representationer av deltagare i ledarskapsutbildningen, och av andra boende i ”utsatta områden”. Rationaliteter operationaliseras utifrån Cruikshanks (1999) och Michaelis (2022) empowerment- och neoliberala rationaliteter som idéer om individens förmåga och ansvar att stärka sig själv, och lösa strukturella problem.

De resultat som produceras analyseras utifrån det intersektionella genusperspektiv som ovan beskrivits. För att operationalisera det intersektionella genusperspektivet till verktyg som passar ett poststrukturalistiskt förhållningssätt använder jag begreppen migrantisering och rasifiering. Migrantisering avser ”de bredare sociala processerna genom vilka individer kategoriseras och positioneras som ‘migranter’, oavsett deras juridiska status.” (Deneva & Häckel 2026, s. 222) Rasifiering avser på ett liknande sätt hur vissa individer – trots att ras inte existerar – behandlas som rasifierade ”andra” (NE).

3.2.1 Anpassad reflexivitet

Att utgå från ett traditionellt perspektiv på reflexivitet, där forskaren reflekterar över sina tolkningar utifrån sina egna grupptillhörigheter, vore att negligera denna studies poststrukturalistiska utgångspunkt (Rose 2001, s. 141). Att jag är kvinna behöver inte säga något om hur jag gör mina tolkningar. Genom att i denna studie

producera en re-representation av diskurserna jag studerar, bidrar jag hur som helst till att (re)producera en viss diskurs (Spivak 1994, s. 84). För att synliggöra detta, och att det är ett tolkningsarbete som pågår, väljer jag att skriva fram mig själv i texten. Jag gör detta genom att skriva ”jag”, och med hjälp av försiktighetsmarkörer inte presentera mina resultat som objektiv sanning, utan en ytterligare (re)produktion av kunskap (Rose 2001, s. 160–161).

4 Material och val av fall

Det som analyseras är samtligt material på Kvinna till Kvinna hemsida som relaterar till den ledarskapsutbildning som givits sedan 2024. Detta inkluderar organisationens presentation av utbildningen och av mentorer, pressmeddelanden, artiklar om studiebesök, om deltagare och deras projekt, och består av text och foton (Kvinna till Kvinna 1–23). I anknytning till ledarskapsutbildningen har Kvinna till Kvinna författat en rapport om strukturella förklaringar till underrepresentation. På grund av studiens omfång inkluderas denna inte. Detta innebär en begränsning, i synnerhet då denna studie utreder problematiseringar. Samtidigt fokuserar studien på underliggande problematiseringar, inte vad som medvetet lyfts fram som problem, vilket motiverar bedömningen av detta som mindre relevant. För att inkludera material som berör rapporten, behandlas ett pressmeddelande om och en presentation av denna. Kvinna till Kvinna har hållit i ledarskapsutbildningar med liknande målgrupper före 2024. Dessa skiljer sig dock gällande målgrupp och syfte, och skulle kräva en mer omfattande analys av eventuella skillnader än vad som ryms inom denna studie. Valet av utbildningen som erbjudits sedan 2024 motiveras utifrån dess fokus på ”utsatta områden”, vars befolkningar, likt migrantiserade personer, tidigare gjorts till föremål för styrning (Dahlstedt 2008; Karlsson m.fl. 2024). Allt material citeras inte direkt, men har bidragit och finns listat i referenslistan.

Ledarskapsutbildningen undersöks som ett fall av hur personer kategoriseras utifrån migration, och därigenom tillskrivs drag som gör dem till legitima föremål för styrning. Den subjektkategori som ledarskapsutbildningen producerar motiverar valet av fall. Likt ”andra generationens invandrare” inkluderar kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” personer som själva inte migrerat. Genom att synliggöra ett ytterligare sätt på vilket en del av befolkningen görs till ”andra” och därefter styrs, bidrar denna studie till befintlig och vidare forskning. En diskurs om en viss grupp kvinnor kan, när den främjas av en kvinnorättsorganisation, förstås vinna särskild legitimitet (Farris 2017, s. 9–10; Bacchi 2025, s. 66). Även detta motiverar valet av fall, och valet att utföra en kritisk analys.

5 Analys

För att besvara studiens undersökningsfrågor utför jag en analys indelad i tre avsnitt. Det första utreder vad som faktiskt problematiseras i materialet – inte enbart vad som lyfts som uttalade problem. Det andra redogör för hur kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” produceras som verklig, och vilka ”drag, kapaciteter och begär” denna kategori tillskrivs (Cruikshank 1999, s. 76–77). Det tredje avsnittet diskuterar slutligen hur de som inkluderas i kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” styrs.

5.1 Problematisering

De problematiseringar som har identifierats och som analyseras i detta avsnitt är av de som inkluderas i kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund”, och de som bor i ”utsatta områden”.

5.1.1 ”Kvinnor med migrationsbakgrund”

De som inkluderas i kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund”, däribland deltagare i ledarskapsutbildningen, problematiseras utifrån tre huvudsakliga bristdiskurser. Den första handlar om en avsaknad av förebilder och nätverk. Den andra fokuserar på en bristande medvetenhet om egna genusbaserade normer, och den sista bristande nyfikenhet och förmåga att ”ta plats”.

Kvinna till Kvinna skriver: ”Ledarskapsutbildningen har som mål att ge unga kvinnor i förorten [...] nätverk” (K2). När ledarskapsutbildningen presenteras som en lösning som ska ge deltagare nätverk, är det möjligt att uttolka en problematisering av en nuvarande brist på nätverk. Detta förstärks av upprepningar; mentorskapet ska ge ”tillgång till nya [...] nätverk” (K1). Att nya nätverk ska ges, kan förstås peka

på en brist på nätverk, och som en problematisering av de nätverk deltagare redan har. De beskrivningar som vid upprepade tillfällen lyfts där deltagare talar om en avsaknad av förebilder, kan tillsammans med denna problematisering förstås skapa en bredare diskurs om deltagare som isolerade eller omgivna av personer som inte gynnar dem.

Citatet ”jag har saknat och letat efter förebilder inom ledarskap” upprepas i två artiklar (Kvinna till Kvinna 2; 10). En föreläsare från en deltagares projekt förklarar underrepresentationen av ”kvinnor med migrationsbakgrund” utifrån att de bland annat har en ”[...] brist på nätverk och att man saknar förebilder” (Kvinna till Kvinna 12). En deltagare menar att ledarskapsutbildningen var ”en chans att få [...] förebilder inom ledarskap, något jag saknat hela livet [...]”, och en annan att hon ”[...] saknade själv förebilder när jag var yngre [...]” (Kvinna till Kvinna 10; 11). Detta speglar den mediala diskurs om unga kvinnor i ”utsatta områden” där ”[a]vsaknaden och behovet av förebilder är [...] återkommande” (Karlsson m.fl. 2024, s.66).

Under en workshop fick deltagare använda ”[...] genuslådorna, för att få syn på vad för slags normer man bär på som ung kvinna med migrationsbakgrund” (Kvinna till Kvinna 21). Genom att lyfta en övning som syftar till att synliggöra de genusbaserade normer ”man bär på som ung kvinna med migrationsbakgrund”, antyds det att man som ”ung kvinna med migrationsbakgrund” bär på genusbaserade normer som utgör ett problem och behöver revideras. En norm som beskrivs ha synliggjorts genom övningen är ”att inte ta för mycket plats” (Kvinna till Kvinna 21). Återigen speglas den mediala diskurs Karlsson m.fl. (2024) identifierat om unga kvinnor i ”utsatta områden”, där även dessa beskrivs inte ”ta plats” (s. 65).

Det är i denna problematisering möjligt att uttolka en bristdiskurs fokuserad på jämställdhet. En sådan har tidigare använts för att problematisera och rasifiera personer som migrerat från länder utanför väst, och kan på ett liknande sätt förstås bidra till problematisera och rasifiera ”kvinnor med migrationsbakgrund” här (Vesterberg 2015, s. 302). Trots att en deltagare genom sitt projekt aktivt synliggör genusbaserade normer och utmanar idén om sådana som knutna till vissa bakgrunder,

skriver Kvinna till Kvinna i samma artikel att ”höga krav [...] ofta läggs på stora-systrar, särskilt i familjer med migrationsbakgrund” (Kvinna till Kvinna 6). En bristdiskurs fokuserad på jämställdhet har i den svenska kontexten varit besläktad med en räddningsdiskurs kring ”andra generationens kvinnor” (Mulinari m.fl. 2021, s. 193). När ”kvinnor med migrationsbakgrund” problematiseras utifrån en bristdiskurs fokuserad på jämställdhet, och som i behov av en kvinnorrättsorganisations övning för att komma till rätta med detta, kan en räddningsdiskurs förstås reproduceras.

En rubrik lyder: ”Unga utlandsfödda tjejer ska bli nyfikna på ekonomi och politik” (Kvinna till Kvinna 11). Detta kan förstås antyda att unga kvinnliga migranter inte är tillräckligt nyfikna på ekonomi och politik. Denna bristdiskurs knyts specifikt till kvinnor, och i synnerhet kvinnor som definieras utifrån migration: ”det är ingen brist på killar som vill lära sig om sparande och ekonomi, men jag hoppas att fler tjejer, gärna med migrationsbakgrund, ska bli inspirerade och ta ekonomiska initiativ” (Kvinna till Kvinna 12). Genom att problematisera ”kvinnor med migrationsbakgrund” utifrån en bristande nyfikenhet, inspiration, och förmåga att ta plats, produceras de som en subjektskategori i behov av ”aktivering” (Dahlstedt 2008, s. 498). Spänningen mellan brist och behovet av aktivering stärks av formuleringar som ”ibland tror jag att vi har en spärr inom oss som gör att vi inte tar för oss” (Kvinna till Kvinna 1; 3). För att någon ska vara värd att aktivera – eller stärka – behöver denna vidare ha potential, och dessa kvinnors potential nämns upprepade gånger. Detta illustreras nedan (5.2).

5.1.2 Boende i ”utsatta områden”

Ett av ledarskapsutbildningens uttalade mål är att motverka ”segregation, våld och otrygghet samt öka kunskapen om jämställdhet och kvinnors rättigheter” i så kallade utsatta områden (Kvinna till Kvinna 3). Detta ska motverkas genom de projekt som deltagare genomför inom ramen för utbildningen. ”Utsatta områden” problematiseras genom upprepade beskrivningar av problem som hävdas finnas där, vilka inkluderar de ovan citerade, ”hedersvåld”, ”ekonomiska klyftor” och ”kriminalitet”

(Kvinna till Kvinna 3; 2; 4; 10; 14). I de lösningar som presenteras genom deltagares projekt sträcker sig dock dessa problematiseringar längre än att enbart omfatta strukturella problem. Även de som bor i "utsatta områden" kan förstås problematiseras.

Boende i "utsatta områden" problematiseras huvudsakligen utifrån en bristdiskurs fokuserad på bristande tillit till myndigheter. Även om undantag förekommer, där mammor i "utsatta områden" i en deltagares projekt framfört en önskan om ökad närvaro av socialarbetare i skolor, kan denna diskurs identifieras vid upprepade tillfällen (Kvinna till Kvinna 19). Ett exempel återfinns i rubriken "Dialog ska minska motståndet mot socialtjänsten." (Kvinna till Kvinna 19) Lösningen "dialog" ska svara på ett problem, vilket representeras som "motstånd mot socialtjänsten". Detta kan förstås handla om bristande tillit till myndigheter, en tolkning som stärks av citatet: "Misstänksamheten mot socialtjänsten är stor i många utanförskapsområden." (Kvinna till Kvinna 19) Dialog som en lösning på bristande tillit till myndigheter kan även uttolkas i en annan deltagares projekt: "Dialog mellan ungdomar och polis ska ge trygghet i Rosengård" (Kvinna till Kvinna 18). Bristande tillit kan inte uttolkas i rubriken i sig, men den deltagare som genomfört projektet förklarar: "Många ungdomar vågar inte gå fram till polisen och ställa frågor" (Kvinna till Kvinna 18). En annan deltagare vill skapa dialog mellan boende i "utsatta områden" och rättsväsendet (Kvinna till Kvinna 15). Även detta kan, i relation till de andra projekten, tolkas utgå från en bristande tillit till myndigheter.

Deltagare i ledarskapsutbildningen, och de som inkluderas i kategorin "kvinnor med migrationsbakgrund", produceras på olika sätt som boende i "utsatta områden" (se 5.2). Trots detta markeras en skillnad mellan deltagare i utbildningen, och andra som bor i dessa områden. Medan boende i "utsatta områden" problematiseras utifrån en bristdiskurs fokuserad på tillit till myndigheter, arbetar deltagare på myndigheter och ska genom projekt bidra till att öka tillit. En deltagare arbetar som "socioonom inom socialtjänsten", och en annan som "samordnare på rättsenheten på Polismyndigheten" (Kvinna till Kvinna 19; 15). Detta pekar på en spänning i diskursen, där olika subjektspositioner erbjuds de som inkluderas i kategorin "kvinnor med migrationsbakgrund", och de som bor i "utsatta områden". Dessa två subjektspositioner liknar de Dahlstedt (2008) identifierat, där boende i "utsatta

områden” antingen kan fortsätta vara problematiska och misstroende, eller bli ”aktiva och ansvarstagande subjekt” (s. 488). Att bo i ett ”utsatt område” gör det inte omöjligt att lita på myndigheter – denna misstro är något som kan ”lösas” om man deltar i, eller gör sig till föremål för, olika initiativ.

En ytterligare bristdiskurs kan identifieras, och även denna bär på en spänning. Deltagare ska genom sina projekt utbilda boende i ”utsatta områden” om allt från hälsosamma vanor, tandhälsa, ”svenskunkskaper, studieteknik, karriärrådgivning, samhällsinformation [...] målsättning för framtiden” och ”sparande och ekonomi” (Kvinna till Kvinna 18; 9; 15; 11). Boende i ”utsatta områden” kan på så vis förstås problematiseras utifrån en bred allmän okunskap. Vissa saker går att känna igen från problematiseringen av de som inkluderas i kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund”. Ett mönster, där boende i ”utsatta områden” och ”kvinnor med migrationsbakgrund” problematiseras utifrån samma saker, men där de senare samtidigt ska utbilda om dessa, fortsätter. En deltagares projekt ska lyfta ”mammornas röster i förorten”, trots att deltagare representeras som i ”skymundan” (Kvinna till Kvinna 14; 9; 2; 4). En annan deltagares projekt ska informera om ”[...] höga krav som ofta läggs på storsystrar, särskilt i familjer med migrationsbakgrund”, samtidigt som deltagare problematiseras utifrån ”genusbaserade normer” (Kvinna till Kvinna 16). Denna spänning har implikationer för styrning, vilka diskuteras nedan (5.2.2).

5.2 Subjektivering

En avgörande aspekt av hur en subjektskategori kommer att uppfattas som något verkligt existerande, kan förstås vara att de som inkluderas i kategorin identifierar sig med, tillåts tala för och beskriver denna (Cruikshank 1999, s. 72, 77). Kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” produceras som verklig genom att deltagare, som identifierat sig med de kriterier och beskrivningar som ges av kategorin, representeras i ledarskapsutbildningens material – i synnerhet genom intervjuer och visuella representationer (Kvinna till Kvinna 1–23).

Ett kriterium för att delta i ledarskapsutbildningen är att man antingen har ”en direkt migrationsbakgrund (egen erfarenhet av migration) eller en indirekt (att föräldrar migrerat)” (Kvinna till Kvinna 2). Subjektskategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” produceras genom att migrantisera personer som inte själva migrerat (Deneva och Häckel 2026, s. 222). De los Reyes (2022) har problematiserat idén om ”andra generationens invandrare” utifrån ett resonemang om att ”[det] signalerar en kontinuitet som transcenderar faktumet att de flesta som kategoriseras på detta sätt aldrig har migrerat” (s. 133, 135). Även om begreppet ”andra generationens invandrare” inte används, reproduceras den diskurs begreppet bär på när personer som själva inte migrerat definieras – och definierar sig själva – utifrån migration.

Kvinnor som själva har migrerat, och som har föräldrar som har migrerat, är en heterogen massa av människor med vitt skilda ursprung och drag. Trots detta produceras ”kvinnor med migrationsbakgrund” som en enhetlig subjektskategori. Några exempel är: ”Vi utlandsfödda kvinnor är extremt dedikerade [...]”, ”vi har liknande bakgrund och uppfostran, så vi har lätt att förstå varandra” och ”[...] normer man bär på som ung kvinna med migrationsbakgrund” (Kvinna till Kvinna 1; 21). ”Vi” och ”vi är”-formuleringar, bidrar till en bild av ”kvinnor med migrationsbakgrund” som en grupp med delade drag och viljor. Vilka är då dessa delade drag och viljor?

Som jag ovan antytt, produceras ”kvinnor med migrationsbakgrund” som en rasifierad subjektskategori. Detta görs dels genom en bristdiskurs, i synnerhet när denna fokuserar på jämställdhet. Det görs även genom text och visuella representationer av deltagare, vilka i materialet representerar kategorin. Min analys av foton på deltagare pekar på att nästintill samtliga visuella representationer utgörs av rasifierade personer (Kvinna till Kvinna 1–23). Jag vill understryka att detta är min analys av vad jag bedömer vara visuella markörer som rasifieras – ”ras” finns inte och mina tolkningar säger inget om de representerades faktiska identiteter. Det är hur som helst möjligt att argumentera för att dessa representationer, liksom representationen av ”andra generationens invandrare” i SOU:er, bidrar till att rasifierade personer automatiskt ses som migranter, oavsett om de eller deras föräldrar har migrerat (de los

Reyes 2022, s. 130–131, min övers.). Trots att kriteriet för deltagande är att antingen bo eller arbeta i ”utsatta områden”, produceras deltagare som boende i ”utsatta områden” vilka har rasifierats (Karlsson m.fl. 2024, s.55; Dahlstedt 2008). Kvinna till Kvinna skriver: ”unga kvinnor med migrationsbakgrund som *bor* i Sveriges utsatta områden [...]” (K6, min kursivering). När deltagares ursprung beskrivs är detta utanför Europa och väst (Kvinna till Kvinna 9; 10; 14; 18).

För att upprepa mitt ovan resonemang: för att någon ska vara värd att ”aktivera” eller stärka behöver denna ha potential. Subjektskategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” produceras utifrån de bristdiskurser jag ovan redogjort för, men även utifrån beskrivningar av styrkor och potential. Deltagare representeras som passionerade och drivna: ”Hon är extremt smart och på, driven som bara den” och ”Vi utlandsfödda kvinnor är extremt dedikerade” (Kvinna till Kvinna 1). De representeras som högutbildade och ”etablerade” på arbetsmarknaden: “[...] handläggare och samordnare på rättsenheten på Polismyndigheten”, “[...] karriärsutvecklingsspecialist på ett konsultföretag [...]”, “[...] socionom inom socialtjänsten”, “[...] arbetar idag på Afghanistan LGBTIQ+ Organization [...]” och “[...] studerar till jurist” (Kvinna till Kvinna 7; 15; 19; 22; 23). Genom att skildra deltagare som drivna studenter och anställda, bryter ledarskapsutbildningens diskurs mot diskurser om samma grupp som ”lata och ovilliga att arbeta” (Mulinari 2018, s. 36).

Trots upprepade beskrivningar av styrkor, beskrivs lika många gånger potential: ”De har sån potential, styrka och mod!” och ”Vi vet att unga kvinnor har stor potential som förändringsaktörer.” (Kvinna till Kvinna 15) Dessa beskrivningar upprepas i en annan artikel (Kvinna till Kvinna 2). En mentor säger: ”Vi utlandsfödda kvinnor är extremt dedikerade, och ibland går det för fort. Som mentor kan jag då vara en viktig bromskloss. Men också en push när det borde gasas på.” (Kvinna till Kvinna 1). Här vänds en styrka, att vara ”extremt dedikerade”, samtidigt till en brist: “[...] och ibland går det för fort”. Genom samtida beskrivningar av styrkor, svagheter och potential produceras subjektskategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” som just besittande ”potential”.

Kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” produceras även genom att i en *dividing practice* skiljas från mentorer. Dessa beskrivs som ”ideella mentorer” – det vill säga ideellt engagerade som utbildar, medan deltagare och därmed subjekt-kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund”, produceras som subjekt i behov av mentorskap och utbildning (Kvinna till Kvinna 22). Den ena gruppen produceras som ”i behov av hjälp”, och den andra som de som ”hjälp”, och detta trots att deltagare genomför vad som kan förstås som ideella projekt i ”utsatta områden” (Mulinari 2018, s.42). Kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” kan därmed förstås produceras utifrån en räddningsdiskurs. Om ”kvinnor med migrationsbakgrund” har potential och bara behöver räddas genom att stärkas, hur ska detta gå till? Jag diskuterar nedan hur ledarskapsutbildningen styr ”kvinnor med migrationsbakgrund” till att, likt i diskursen om ”migrantentreprenören”, lösa problem både inom och utanför sig själva (Mulinari m.fl. 2021, s. 192).

5.3 Styrning

Med utgångspunkt i ovan illustrerad problematisering och subjektivering, för jag i detta avsnitt ett argument för att ledarskapsutbildningen fungerar som en uppsättning av teknologier för medborgarskap. Dessa utgår från en neoliberal empowermenttionalitet, där de som inkluderas i kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” görs ansvariga för att förverkliga sin potential, för styrning genom gemenskap i ”utsatta områden”, och för att lösa sin egna underrepresentation.

5.3.1 Ansvar för att förverkliga sin potential

De som inkluderas i kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” produceras som samtidigt besittande potential, och ett behov av hjälp för att förverkliga denna. Detta producerar dem som legitima föremål för styrning riktad till att stärka dem. Att ledarskapsutbildningen inte enbart handlar om att bekämpa underrepresentation, utan om att styra deltagare till att förverkliga sin potential, blir tydligt genom den diskurs om personlig utveckling som träder fram:

Nu handlar det om mig som person, inte bara mitt yrke. (Kvinna till Kvinna 1)

[...] avgörande för vår personliga och professionella utveckling. (Kvinna till Kvinna 22)

[...] berättar även att projektet har fått henne att själv utvecklas – 'Projektet har hjälpt mig att upptäcka nya sidor av mig själv och utmana mig utanför min comfort zone.' (Kvinna till Kvinna 17)

Jag såg det inte bara som en möjlighet att utveckla mig själv [...]. (Kvinna till Kvinna 10)

Det ska bli spännande att se vilka resultat och effekter utbildningen kommer ha på min fortsatta utveckling [...]. (Kvinna till Kvinna 15)

Deltagare, vilka representerar subjektskategorin "kvinnor med migrationsbakgrund", uttrycker en vilja och förmåga till personlig utveckling. Genom att lyfta fram dessa citat kan ledarskapsutbildningen förstås ge uttryck för en "empowermentrationaltet", vilken "(re)producerar medborgare som är kapabla att styra sig själva, att agera i självintresse [...]" (Cruikshank 1999, s. 3, min övers.). Exempel på teknologier som föds ur denna rationalitet, och som ska främja personlig utveckling, är "workshops [...] inspirerande föreläsningar", "individuella projekt [...] gruppdiskussioner och självreflektion", "gemenskap och stöttning [...] för att främja individuell framgång" (Kvinna till Kvinna 2; 4). Detta kan förstås som konkreta verktyg för att låta deltagare stärka sig själva, och förverkliga sin potential. De citat jag ovan lyft kan förstås som exempel på "självreflektion" fokuserad på personlig utveckling. Detta kan tolkas som en form av självstyrning, vilken sker genom deltagares viljor, inte i konflikt med dem (Cruikshank 1999, s. 69).

Denna självstyrning bidrar till bredare styrning av kvinnor som migrantiseras. Utifrån den potential och de brister subjektscategorin "kvinnor med migrationsbakgrund" tillskrivs, erbjuds de som inkluderas i kategorin två möjligheter: att förverkliga sin potential eller att fortsätta problematiseras. Den första möjligheten kan förstås innebära intagandet av en eftersträvaransvärd subjektsposition, och den andra en stigmatiserad. (Bacchi 2025, s. 95). Konstruktionen av dessa subjektspositioner blir en ytterligare teknologi för medborgarskap, riktad till personlig utveckling. Genom att representera deltagare i den eftersträvaransvärda subjektspositionen tillåts

de förkroppsliga de möjligheter som erbjuds ”kvinnor med migrationsbakgrund” att undslippa problematisering – bara de deltar i olika aktiviteter för att stärkas.

Detta rör sig dock inte om vilka aktiviteter som helst. Den bristdiskurs som ovan identifierats rörande en brist på nätverk och förebilder, föds ur en problematisering av migrantiserade kvinnors befintliga nätverk. Deltagare knyts till ”utsatta områden”, och de som bor i ”utsatta områden” kan därmed förstås ingå i dessa befintliga nätverk. För att förverkliga sin potential behöver de som inkluderas i kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” därför inordna sig i initiativ organiserade av andra än de som bor i dessa områden – till exempel en kvinnorrättsorganisations ledarskapsutbildning. Det går inte att stärka sig själv på valfritt sätt – en räddningsdiskurs, där en kvinnorrättsorganisation behöver delta i att stärka kvinnor som migrantiserats och rasifieras, kvarstår. Detta blir särskilt tydligt utifrån det faktum att deltagare själva ska genomföra projekt i ”utsatta områden”, men att de som blir föremål för dessa inte representeras i samma eftersträvarvärda subjektsposition som deltagare i ledarskapsutbildningen. För att förverkliga sin potential behöver migrantiserade kvinnor delta i särskilda teknologier för medborgarskap, och skapa ett avstånd från de ”utsatta områden” som de knyts till.

Detta illustreras även genom det mentorskap som ingår i ledarskapsutbildningen. Det ska erbjuda deltagare ”erfarenheter och nätverk”, och kan förstås legitimeras genom en problematisering av bristande nätverk (Kvinna till Kvinna 2). Mentorskapet som en teknologi för personlig utveckling kan uttolkas i följande citat: “[...] ibland går det för fort. Som mentor kan jag då vara en viktig bromskloss. Men också en push när det borde gasas på.” (Kvinna till Kvinna 1) Mentorns roll blir att balansera den styrka och de brister som diskuterats ovan, och att på så vis styra deltagare till att i detta avseende utvecklas.

Vidare styrning fokuserad på personlig utveckling kan uttolkas i de teknologier som appliceras för att åtgärda det problematiska förhållande ”kvinnor med migrationsbakgrund” framställs ha till genusbaserade normer. De ”genuslådor” som ovan diskuterats, går ut på självreflektion. Deltagare gör övningen som en del av en utbildning där de ska lära sig att bli ledare. De ska inom ramen för samma utbildning, som nämnt, genomföra projekt i ”utsatta områden”. Dessa fokuserar bland annat på

jämställdhet. Det är möjligt att uttolka ett antagande om att deltagare med hjälp av ”genuslådorna” ska få syn på vilka genusbaserade normer de bär på, och därmed förverkliga sin potential som ”förändringsaktörer” (Kvinna till Kvinna 2). De kan på så vis förstås som en teknologi för medborgarskap, där deltagare genom själv-reflektion ska stärka sig själva och bli sanna aktiva medborgare som bidrar till förändring (Cruikshank 1999, s. 3). Teknologier som specifikt riktar in sig på att styra migrantiserade kvinnors relation till genus kan förstås som en kontinuitet av den styrning Bauer m.fl. identifierat i integrationsprogram (2023a). När ”kvinnor med migrationsbakgrund” framställs som i behov av en kvinnorrättsorganisations övning för att komma till rätta med de genusbaserade normer de bär på, styrs de återigen utifrån idén om personlig utveckling till att delta i aktiviteter utanför vad som antas vara deras omedelbara sammanhang.

Att stärkas och förverkliga sin potential blir inte endast en möjlighet för de som inkluderas i kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund”. Det blir ett ansvar, där de representerar en eftersträvaransvärd subjektsposition utifrån vilken andra kan styras. Det blir även ett ansvar, då personlig utveckling genom ledarskapsutbildningen kan förstås som förutsättningen för de andra uppgifter gruppen tilldelas: att delta i styrning genom gemenskap i ”utsatta områden”, och att lösa sin egna underrepresentation.

5.3.2 Ansvar för styrning genom gemenskap i ”utsatta områden”

Jag har ovan illustrerat hur subjektsskategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” diskursivt produceras genom att knyta deltagare till ”utsatta områden”. Genom att i hög grad problematisera de som inkluderas i kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” utifrån samma bristdiskurser som de som bor i ”utsatta områden”, argumenterar jag för att ledarskapsutbildningen producerar två möjligheter för migrantiserade kvinnor i relation till dessa områden. Den första är att inordna sig en eftersträvaransvärd subjektsposition där de bidrar till att motverka de fenomen och tillstånd som ”utsatta områden”, och de som bor i dem, problematiseras utifrån. Den andra är att inta en stigmatiserad subjektsposition, där de inte bidrar till att motverka

de problem som hävdas finnas hos dem själva eller ”utsatta områden”, utan fortsätter vara misstroende, utbildade eller passiva (Dahlstedt 2008, s. 488). Några exempel på hur en eftersträvansvärd subjektsposition produceras återfinns i följande citat:

Tillsammans vill vi skapa framtidens kvinnliga förändringsaktörer som ska verka för en positiv samhällsutveckling i sina områden. (Kvinna till Kvinna 2)

Som en del av utbildningen ska de också bedriva individuella projekt i sina områden med syfte att bland annat minska segregation, våld och otrygghet samt öka kunskapen om jämställdhet och kvinnors rättigheter. (Kvinna till Kvinna 3)

[...] skapa framtidens kvinnliga förändringsaktörer, som ska verka för en positiv samhällsutveckling i sina områden. (K6, upprepning av Kvinna till Kvinna 2)

[...] genomföra ledarskapsutbildningen och de ska i sin tur nå många fler kvinnor i utsatta områden för att motverka segregation, våld, otrygghet samt hedersvåld. (K6, upprepning av Kvinna till Kvinna 2)

Förhoppningen är att ge deltagarna rätt verktyg för att motverka segregation och skapa engagemang i de socialt utsatta områden där de bor och verkar. (Kvinna till Kvinna 6)

I svensk medial diskurs produceras unga kvinnor i ”utsatta områden” antingen som ”offer” eller ”möjliggörare” (Karlsson m.fl. 2024, s. 53). Även om ”möjliggörare” produceras som den eftersträvansvärda subjektspositionen, innebär denna inte ett ökat handlingsutrymme. Istället sker en ansvarstillskrivning, där de som intar denna position förväntas agera som förebilder och lösa problem som antas finnas i ”utsatta områden” (s. 52–54, 58, 64, s. 66). Deltagare, och de som inkluderas i kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund”, kan genom ovan formuleringar förstås förväntas inta en eftersträvansvärd subjektsposition där de ”ska verka för en positiv samhällsutveckling i sina områden”. De som inkluderas i kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” styrs genom konstruktionen av en eftersträvansvärd, och en stigmatiserad subjektsposition, till att inta en där de tar ansvar för att lösa problem ”i sina områden”. Att inta en eftersträvansvärd subjektsposition är därmed inte enbart en möjlighet som erbjuds deltagare i ledarskapsutbildningen, utan något de styrs till att göra och som kommer med en ”territoriell ansvarstillskrivning” (Karlsson m.fl. 2024, s. 53). En ansvarstillskrivning görs även genom problematiseringen av en avsaknad av förebilder bland migrantiserade kvinnor. Genom att inta den eftersträvansvärda subjektspositionen blir deltagare de förebilder de själva saknat, något som illustreras genom följande citat:

[...] kvinnor få möjlighet att genomföra ledarskapsutbildningen. De kommer i sin tur nå många fler kvinnor i Sveriges förorter för att motverka segregation, våld, otrygghet samt hedersvåld. (Kvinna till Kvinna 2)

Jag saknade själv förebilder när jag var yngre och jag vill bidra till att fler få se att vägarna är öppna [...]. (Kvinna till Kvinna 11)

Många kan känna sig osäkra på sin förmåga. Jag vill att de som kommer hit ska få se att det finns andra kvinnor som gör karriär inom de här branscherna och att de kan inspireras att själva ta plats. (Kvinna till Kvinna 11)

När migrantiserade kvinnor agerar som de förebilder de själva beskrivs ha saknat, inordnar de sig en eftersträvarsvärd subjektsposition. Detta kan förstås som en form av självstyrning, och som styrning genom gemenskap. De förvandlas till ”förebilder” utifrån egen vilja, och förkroppsligar ett ”mål” för andra migrantiserade kvinnor i ”utsatta områden”.

Vidare kan de projekt deltagare genomför i ”utsatta områden” förstås fungera utifrån samma rationaliteter och teknologier som ledarskapsutbildningen. Ett exempel är ”Empower her”, en temakväll riktad till ”kvinnor mellan 18–30 år med migrationsbakgrund” med fokus på bland annat ledarskap (Kvinna till Kvinna 11). Genom att delta i denna temakväll, ska unga kvinnor med ”migrationsbakgrund” – likt deltagare i ledarskapsutbildningen – stärkas. Andra exempel återfinns i min redogörelse för hur boende i ”utsatta områden” problematiseras. När migrantiserade kvinnor agerar utifrån samma rationaliteter och teknologier som ledarskapsutbildningen, och skapar ”engagemang i de socialt utsatta områden där de bor och verkar” kan detta förstås som styrning genom gemenskap i ”utsatta områden” (Kvinna till Kvinna 6).

Deltagares projekt ges hur som helst, som noterat, inte samma status som ledarskapsutbildningen. Deltagare i ledarskapsutbildningen beskrivs utifrån både brister, styrkor och potential. Andra boende i ”utsatta områden”, som blir föremål för de projekt som deltagare genomför, representeras huvudsakligen utifrån brister. Boende i ”utsatta områden” belönas inte genom att utmålas i en eftersträvarsvärd subjektsposition för att de deltar i deltagares projekt. Det antyds endast, genom deltagares projekt, att de som bor i ”utsatta områden” *kan* röra sig från en stigmatiserad subjektsposition som ”misstroende” genom att delta i olika aktiviteter. Att delta i aktiviteter anordnade av andra som knyts till ”utsatta områden” räcker inte.

I kontexten av sina egna projekt tillåts deltagare förkroppsliga den eftersträvaransvärda subjektspositionen av att besitta kunskap och bidra till positiv förändring. De kontrasteras mot andra som bor i "utsatta områden", vilka tillåts förkroppsliga den stigmatiserade subjektspositionen av att utgöra de problem som ska "lösas". Trots att deltagare i ledarskapsutbildningen genomför ideella projekt i "utsatta områden" beskrivs de, som påpekat, till skillnad från mentorer inte som "ideella" deltagare (Kvinna till Kvinna 22). Deras tillvaro i den eftersträvaransvärda subjektspositionen förblir på så vis tillfällig och avhängig av att de fyller en funktion för styrning av boende i "utsatta områden". Då de som inkluderas i kategorin "kvinnor med migrationsbakgrund" produceras som boende i "utsatta områden", inkluderar detta både självstyrning och styrning genom gemenskap i "utsatta områden".

Om deltagares egna projekt gavs samma status som ledarskapsutbildningen, och deltagare samma status som mentorer, skulle ledarskapsutbildningen förlora sitt existensberättigande. Deltagare behöver utmålans som besittande potential snarare än färdiga "förändringsaktörer" trots att de redan är anställda i "kvalificerade" yrken och genomför ideella projekt. För att kunna styra genom gemenskap behöver de utifrån sitt deltagande i utbildningen utmålans som lite bättre än andra som bor i "utsatta områden", men för att kunna styras till att delta i denna styrning behöver de själva samtidigt problematiseras.

5.3.3 Ansvar för att lösa sin underrepresentation

Michaeli (2022) har belyst implikationerna av en neoliberal rationalitet. Hon menar att ett fokus på självförtroende och "personliga resurser" möjliggör en rationalitet där strukturella problem förväntas kunna lösas genom "en kvinnas individuella personlighet och ambition" (s. 104). Diskriminering och rasism lyfts i materialet fram som orsaker till underrepresentation, och "kvotering" och "jämnställdhetsdata" föreslås som lösningar. Samtidigt ska deltagare i ledarskapsutbildningen ges "verktyg att utmana strukturella hinder", och med hjälp av "kunskap", "verktyg, självförtroende och nätverk [...] bli framtidens ledare" (Kvinna till Kvinna 15; 10; 2).

Det är möjligt att argumentera för att utbildningen i praktiken, utifrån en empowermentrationalitet, gör de som inkluderas i kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” ansvariga för att själva lösa sin underrepresentation (Kvinna till Kvinna 5; 7; 8).

Vid ett tillfälle resonerar en anställd hos Kvinna till Kvinna: ”Vi vill med utbildningen plocka fram migrationsbakgrunden som en tillgång för blivande kvinnliga ledare istället för ett hinder [...]” (Kvinna till Kvinna 4). Om migrantiserade kvinnor själva, med hjälp av en utbildning, förväntas kunna vända ”migrationsbakgrunden” till en ”tillgång” kommer lösningen på deras underrepresentation att handla om deras ”individuella personlighet och ambition” (Mihaeli 2022, s. 104. min övers.). Detta speglas i ett citat från en riksdagsledamot som en deltagare praktiserat hos: ”Mitt tips är att säga ja oftare. Tjejer måste bli bättre på att kliva fram [...]” (Kvinna till Kvinna 23). En rubrik lyder ”Alla kan ta plats i politiken”. Båda dessa citat kan förstås peka på att möjligheten att lösa underrepresentationen finns, bara migrantiserade kvinnor väljer att stärkas, och lära sig att ta plats (Kvinna till Kvinna 12; Cruikshank 1999, s. 3; Karlsson 2024, s. 65).

Att lösningen och ansvaret ligger hos den enskilda kvinnan blir uttalat i ett citat från en ordförande i en kommunstyrelse på en deltagares event: ”Man behöver inte komma från en politisk bakgrund för att få makt. Om andra ser att man har en genuin drivkraft, så får man också förtroende att axla större uppdrag” (Kvinna till Kvinna 12). I dessa citat är det möjligt att uttolka en rationalitet om migrantiserade kvinnor som ”kapabla att styra sig själva, att agera i självintresse” (Cruikshank 1999, s. 3, min övers.). Det är samtidigt möjligt att uttolka samma bristdiskurs som Karlsson m.fl. (2024) identifierat, där unga kvinnor i ”utsatta områden” inte ”tar plats” (s. 64). Resultatet blir en rationalitet där migrantiserade kvinnor förväntas genomgå en personlig utveckling för att ”ta plats”, vända ”migrationsbakgrunden” till en ”tillgång” och visa en ”genuin drivkraft”, och på så vis lösa sin underrepresentation. I denna rationalitet är det möjligt att uttolka en ansvarstillskrivning, där migrantiserade kvinnor inte enbart görs ansvariga för att lösa sin egna underrepresentation, utan även en underrepresentation som utgör ett problem för idén om

svensk jämställdhet (Rajas 2012, s. 3). De styrs på så vis till att inordna sig teknologier för personlig utveckling, lösa strukturella problem och ta sitt ansvar som medborgare (Cruikshank 1999, s. 9, 67; Michaeli 2022, s. 104).

Kvinna till Kvinna skriver att ”riktade trainee-program, ledarskapsutbildningar, formaliserade nätverk och mentorskap kan vara olika vägar för att lotsa gruppen mot mer kvalificerade jobb på arbetsmarknaden” (Kvinna till Kvinna 5). Formuleringen ”lotsa gruppen mot” pekar uttryckligen på hur ledarskapsutbildningen fungerar som en teknologi för styrning av ”kvinnor med migrationsbakgrund”. Teknologier för styrning som fokuserar på att styra migrantiserade kvinnor till arbete kan förstås som en kontinuitet i relation till tidigare diskurser om migrantiserade kvinnor som legitima föremål för arbetsmarknadsrelaterade ingripanden (Mulinari m.fl. 2021, s. 192; Bauer m.fl. 2023a).

En ytterligare kontinuitet i styrningen av migrantiserade kvinnor kan identifieras i den motsägelse ovan citat illustrerar. Kvinna till Kvinna lyfter ”ledarskapsutbildningar” som ett sätt att ”lotsa” migrantiserade kvinnor till ”mer kvalificerade jobb”, trots att de som deltar i deras ledarskapsutbildning representeras som anställda i ”kvalificerade jobb”. Detta speglar Mulinari m.fl.s resultat, där de funnit att migrantiserade kvinnor, trots sin relativt höga anställningsgrad ställt mot svenska kvinnor, mellan 1960–1980 producerades som ”isolerade” i hemmet och därmed inte jämställda (s. 190). Att migrantiserade kvinnor som redan är anställda i ”kvalificerade jobb” ändå representeras i ledarskapsutbildningen kan förstås som en kontinuitet av en diskursiv motsägelse, och som styrning genom gemenskap. Genom att representeras i den eftersträvarsvärda positionen av ”kvalificerat” arbete, tillåts de agera som de förebilder de själva saknat och, som ovan påpekat, bidra till styrning av andra kvinnor som inkluderas i kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund”.

Kvinna till Kvinna ställer frågan till en deltagare, om hon inte kunnat göra ”detta ändå, utan att vara med i ledarskapsutbildningen?” (Kvinna till Kvinna 9). Deltagaren svarar ”[j]ag visste inte hur jag skulle göra innan jag började utbildningen” (Kvinna till Kvinna 9). När ”kvinnor med migrationsbakgrund” produceras som i

behov av en ledarskapsutbildning, är det möjligt att argumentera att den räddningsdiskurs Farris (2017) identifierat i västerländska feministiska sammanhang reproduceras. När "framtidens kvinnliga förändringsaktörer" skapas, skapas de för att vara en viss typ av "förändringsaktörer" som ska utföra ett visst ärende. När detta ärende reproducerar diskurser som visats begränsa det diskursiva handlingsutrymmet för migrantiserade kvinnor, är det relevant att ställa följdfrågan om vems ärende utbildningen faktiskt går.

6 Sammanfattning och slutsatser

Denna studie har syftat att bidra till en kritisk diskussion om de diskurser kvinno-
rättsorganisationers projekt producerar, och vilka konsekvenser dessa har. För att
uppnå detta syfte har jag utgått från tre undersökningsfrågor, där den första har fo-
kuserat på vilka problem Kvinna till Kvinnas ledarskapsutbildning ska lösa. Ovan
analys har visat att detta inte enbart handlar om underrepresentation och de fenomen
som hävdas präglade ”utsatta områden”. Det som i praktiken representeras som pro-
blem som ska lösas är brister hos de som inkluderas i kategorin ”kvinnor med
migrationsbakgrund”, och de som bor i ”utsatta områden”. De tidigare proble-
matiseras utifrån en bristdiskurs fokuserad på nätverk och förebilder, samt för-
mågan att ”ta plats” och visa nyfikenhet. De senare problematiseras utifrån bris-
tande tillit till myndigheter, och båda utifrån en bristdiskurs fokuserad på jämställd-
het och en bredare okunskap.

Studiens andra undersökningsfråga har utrett hur ”kvinnor med migrations-
bakgrund” produceras som subjektskategori. Detta görs dels genom framställningar
av kategorin som verklig, dels utifrån de drag som tillskrivs kategorin. Kategorin
framställs som verklig genom att migrantisera personer som inte själva har migre-
rat, och genom att därefter representera deltagare som identifierar sig utifrån kate-
gorin. Svepande ”vi-är” formuleringar, där personer som inkluderas i kategorin be-
skriver sina drag, bidrar ytterligare till att framställa kategorin som verklig och be-
sittande enhetliga drag och viljor. De drag och viljor som tillskrivs kategorin rör sig
mellan brister och styrkor, och bidrar till att konstruera kategorin som besittande
potential. Utifrån beskrivningar av brister, och representationer i bild och text, rasi-
fieras kategorin.

Slutligen har studiens tredje undersökningsfråga diskuterat hur de som inkluderas i
kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” styrs. Utifrån den subjektivering och
de problematiseringar som görs fungerar ledarskapsutbildningen som en uppsätt-
ning av teknologier för medborgarskap. Bland dessa ingår produktionen av en

eftersträvansvärd och en stigmatiseras subjektsposition, workshops för "själv-reflektion" och övningar med fokus på genusbaserade normer. Jag har argumenterat för att ledarskapsutbildningen, och de teknologier den består av, utgår från en neo-liberal empowermentrationalitet. Denna gör de som inkluderas i kategorin "kvinnor med migrationsbakgrund" ansvariga för att förverkliga sin potential, för styrning genom gemenskap i "utsatta områden", och för att lösa sin egna under-representation.

7 Slutdiskussion

Kvinna till Kvinnas ledarskapsutbildning synliggör strukturella lösningar på strukturella problem. Den lyfter diskriminering och rasism på arbetsmarknaden, och föreslår kvotering och jämställdhetsdata (Kvinna till Kvinna 7; 8). Vid en första anblick är det svårt att se vad som skulle kunna gå emot organisationens uttalade syfte: att "[ge] kvinnor möjligheten att ta makten över sina egna liv" (Kvinna till Kvinna 24). En närmare granskning väcker dock frågan om vilken funktion en ledarskapsutbildning ska fylla i sammanhanget. Det är ju inte en utbredd bristande förmåga till ledarskap bland "kvinnor med migrationsbakgrund" som ska lösas. Eller? I praktiken är det detta ledarskapsutbildningens diskurs kommer att handla om: hur enskilda individer med hjälp av en ledarskapsutbildning ska förverkliga sin potential i allmänhet och som ledare, och därefter både lösa sin egna underrepresentation och de brister som tillskrivs boende i "utsatta områden".

Det handlar dock inte bara om hur individualiserade lösningar på strukturella problem innebär ett skifte i fokus, utan även om en gömd problemformulering. De som inkluderas i kategorin "kvinnor med migrationsbakgrund" produceras som problem som ska lösas, och de förväntas lösa dem själva. Samtidigt framställs en kvinnorrätsorganisations bidrag i att styra upp och erbjuda en ledarskapsutbildning som avgörande – helt själva, eller med hjälp av andra i "utsatta områden" – hade de inte kunnat komma till rätta med "sina" problem. Jag har inte redogjort för de sätt på vilka de som inkluderas i kategorin "kvinnor med migrationsbakgrund" subjektiveras som ett formellt steg i en analysprocess. Mitt syfte har varit att erbjuda en konkret redogörelse för hur kunskap man kan tycka sig besitta, men med större svårighet kan bevisa, produceras. De som problematiseras och produceras som subjekt i Kvinna till Kvinnas ledarskapsutbildning är rasifierade personer. Genom att migrantiseras, oavsett om de migrerat eller inte, kan deras position som "andra" med hjälp av rasifierande diskurser på ett subtilt sätt cementeras. Migrantisering och rasifiering hänger samman, och den tidigare fyller en funktion i att gömma den senare (Mulinari m.fl., s. 188; de los Reyes s. 137). Detta tillåter en västerländsk

feminsitisk- och rättighetsdiskurs att reproducera en räddningsdiskurs kring rasifierade personer (Farris 2017).

Strukturella problem ges inte enbart individualiserade lösningar, utan individualiseras. De kommer att handla om brister hos enskilda, rasifierade, individer som med hjälp av en kvinnorrättsorganisation ska stärka sig själva (de los Reyes 2022, s. 130; Ghorashi 2010, s. 78). Cruikshank (1999) skriver: "Viljan att stärka andra och sig själv är varken en dålig eller en bra sak. Den är politisk: viljan att stärka bär på tvillingmöjligheterna av herravälde och frihet." (s. 2, min övers.) Utifrån den ansvarstillskrivning som görs i ledarskapsutbildningens diskurs, är det svårt att argumentera för att denna i praktiken bidrar till emancipation.

Mulinari (2018) skriver att en konsekvens av individualisering är fragmentering, där "different groups are addressed and targeted in different ways [...] making it more difficult for groups to create solidarity bonds between them." (Mulinari 2018, s. 43) När enskilda individer tillskrivs ett ansvar för att sysselsätta sig med personlig utveckling och lösningar på problem som tilldelas dem, ges ett begränsat utrymme för kollektiva ifrågasättanden av dessa uppgifter och deras rättfärdiganden. Problem som berör jämställdhet drabbar fler än de som bor i "utsatta områden" (Mulinari 2018, s. 43). Samtidigt problematiseras "utsatta områden" specifikt utifrån bland annat detta. Om män och kvinnor i "utsatta områden" inte skulle lita på myndigheter, kan en stereotyp om dem som bärande på bristande kunskap om jämställdhet vara en viktigare förklaring än att de är misstroende? Problematiseringen av "utsatta områden", och den ansvarstillskrivning som görs till "kvinnor med migrationsbakgrund", kan förstås reproducera boende i "utsatta områden" och migrantiserade personer som undantag för svensk jämställdhet, och försvåra en kollektiv kamp för jämställdhet över gruppstillhörigheter och områdesgränser.

Under författandet av denna uppsats har jag vid upprepade tillfällen kommit på mig själv med att säga att ledarskapsutbildningens diskurs ju, givetvis, kommer från en välmenande plats. En institutionaliserad feministisk- och rättighetsdiskurs, framförd av en kvinnorrättsorganisation, var säkert inte avsedd att bidra till detta – den utgjorde väl bara ett försök att erbjuda konkreta lösningar på till stora, komplexa problem. Jag vill med utgångspunkt i denna studies resultat lyfta frågan om vad

goda intentioner spelar för roll, om resultatet är att diskurser som har visats begränsa handlingsutrymmet för en viss grupp reproduceras.

Vem ses som en migrant, och vad spelar det för roll? En diskurs som kategoriserar och producerar personer som har, och inte har migrerat, utifrån migration och samtidigt tillskriver en bristdiskurs, gör något som har konsekvenser ur ett makt-perspektiv. Den förvandlar en heterogen massa av individer till styrbara subjekt, och använder sig av idén om *empowerment* för att styra dem till syften som begränsar deras handlingsutrymme. För att en institutionaliserad feministisk- och rättighetsdiskurs ska ”[ge] kvinnor möjligheten att ta makten över sina egna liv”, är det möjligt att argumentera för att den behöver ifrågasätta, snarare än reproducera, ovan illustrerad problematisering, subjektivering och styrning. Som den feministiska teoretikern Audre Lorde (1979) en gång understrukt: ”The master’s tools will never dismantle the master’s house”.

7.1 Begränsningar och förslag till vidare forskning

Denna studie har huvudsakligen, utifrån det intersektionella perspektiv som applicerats, fokuserat på genus, migrantisering och rasifiering. Som synliggjort av Karlsson m.fl. (2024), kan diskurser även vara specifika för en viss åldersgrupp. Kvinna till Kvinnas ledarskapsutbildning vänder sig till kvinnor mellan 20-30 år, och att diskursen just handlar om unga kvinnor som kategoriseras utifrån migration, kan vara av betydelse (Kvinna till Kvinna 2). Valet att inte ägna detta ett större fokus motiveras av studiens omfång, men innebär samtidigt en begränsning där resultaten, om detta ägnats större fokus, hade kunnat sett annorlunda ut. Vidare forskning uppmanas därför att i en jämförande studie undersöka diskursen om deltagare i ett initiativ som har en målgrupp där även äldre kvinnor ingår – till exempel Yallatrappan, och sätta denna bredvid ledarskapsutbildningens diskurs.

Att denna studie har identifierat styrning av en viss subjektkategori, riktad till vissa mål, betyder inte att de som inkluderas i denna subjektkategori inte besitter förmågan att ifrågasätta och omförhandla denna kategorisering och styrning (Bacchi

2025, s. 20). Det betyder inte heller att de som blir föremål för dessa behöver ta del av resultaten av denna studie för att komma på om och hur detta ska göras. Resultaten utesluter inte heller möjligheten att de som inkluderas i kategorin, och andra personer, skulle göra andra problematiseringar än vad jag i denna studie har gjort. Jag lyfter fram denna styrning som något som begränsar sina subjekts handlingsutrymmen, men levda upplevelser behöver inte överensstämma. Därför vore ett ytterligare bidrag för vidare forskning, att precis som Mulinari m.fl. (2021), utföra en diskursanalys baserad på en intervjustudie med personer som inkluderas i kategorin ”kvinnor med migrationsbakgrund” – gärna deltagare i ledarskapsutbildningen, och andra som bor i ”utsatta områden”.

8 Referenser

- Bacchi, Carol, 2025. *What's the Problem Represented to Be?: A New Thinking Paradigm* [Elektronisk], Taylor and Francis Group.
- Badersten, Björn, 2006. *Normativ metod: att studera det önskvärda*, Lund: Studentlitteratur.
- Bauer, Simon – Tommaso M. Milani – Kerstin Von Brömssen – Andrea Spehar, 2023a. "Constructing the 'Good Citizen': Discourses of Social Inclusion in Swedish Civic Orientation", *Social inclusion*, vol. 11, nr. 4, s. 121–131.
- Bauer, Simon – Tommaso M. Milani – Kerstin von Brömssen – Andrea Spehar, 2023b. "Gender equality in the name of the state: state feminism or femo-nationalism in civic orientation for newly arrived migrants in Sweden?", *Critical Discourse Studies*, vol. 21, nr. 5, s. 591–609.
- Campos, José Maria Zapata, 2024. "The Expansion of Alternative Forms of Organizing Integration: Imitation, Bricolage, and an Ethic of Care in Migrant Women's Cooperatives", *Journal of business ethics*, vol. 194, nr. 4, s. 809–824.
- Crenshaw, Kimberle, 1991. "Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color", *Stanford Law Review*, vol. 43, nr. 6, s. 1241–1300.
- Cruikshank, Barbara, 1999. *The will to empower: democratic citizens and other subjects*, Ithaca New York: Cornell University Press.
- Dahlstedt, Magnus, 2008. "The Politics of Activation: Technologies of Mobilizing 'Multiethnic Suburbs' in Sweden", *Alternatives: global, local, political*, vol. 33, nr. 4, s. 481–504.
- Deneva, Neda – Sarah Häckel, 2026. "The Inherent Power Dynamics in Empowering Spaces CSOs Working with Migrantised Women in Austria" i Miri, A (red.) *Inclusion and Gender Empowerment in European Civil Society Organizations*. Oxford: Taylor & Francis Group, s. 221–242.
- Farris, Sara R., 2017. *In the Name of Women's Rights: the Rise of Femo-nationalism*, Durham: Duke University Press.
- Foucault, Michel, 1983, Conclusion: Discourse & Truth, Problematization of Parrhesia - Six lectures given by Michel Foucault at the University of California at Berkeley, Oct-Nov. 1983 [Elektronisk] Tillgänglig: <https://foucault.info/parrhesia/foucault.DT6.conclusion.en/> Hämtdatum: 14-04-2025.
- Foucault, Michel, 2000. *Power: essential works of Foucault 1954-1984: volume three*, London: Penguin books.
- Gallo Garcia, Carolina, 2025. "Empowering refugee women in Brazil: the moral economy of corporate-sponsored initiatives for social integration", *Journal of refugee studies*, vol. 38, nr. 4, s. 1026–1042.

- Ghorashi, Halleh, 2010. "From absolute invisibility to extreme visibility: emancipation trajectory of migrant women in the Netherlands", *Feminist review*, vol. 94, s. 75–92.
- Green, Kai Roland, 2019. "Social return on investment: a women's cooperative critique", *Social enterprise journal*, vol. 15, nr. 3, s. 320–338.
- Karlsson, Mira – Tanya Jukkala – Alexandra Bogren, 2024. "Territoriellt stigma, offerskap och ansvar. Dagspressens framställningar av tjejer och unga kvinnor i marginaliserade områden i södra Stockholm 1982-2022", *Tidskrift för genusvetenskap*, vol. 44, nr. 3, s. 52–74.
- Kvinna till Kvinna 1 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2024, Mentorerna inspirerar unga kvinnor inom ledarskap. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://kvinnatillkvinna.se/mentorerna-inspirerar-unga-kvinnor-inom-ledarskap/>. Hämtdatum: 10-03-2026 (Uppdaterad 25-08-2025).
- Kvinna till Kvinna 2 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2023, Kvinna till Kvinnas ledarskapsutbildning. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://kvinnatillkvinna.se/engagera-dig/ledarskapsutbildning/>. Hämtdatum: 10-03-2026 (Uppdaterad 13-10-2025).
- Kvinna till Kvinna 3 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2024, Ledarskapsutbildning för invandrartjejer en succé – nu öppnar ansökan för 2025. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://press.kvinnatillkvinna.se/pressreleases/ledarskapsutbildning-foer-invandrartjejer-en-succé-nu-öppnar-ansökan-foer-2025-3337241>. Hämtdatum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 4 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2024, Migrationsbakgrund en tillgång för blivande kvinnliga ledare. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://press.kvinnatillkvinna.se/pressreleases/migrationsbakgrund-en-tillgang-foer-blivande-kvinnliga-ledare-3304717>. Hämtdatum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 5 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2025, Ny rapport – därför uteblir karriären för utlandsfödda kvinnor. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://press.kvinnatillkvinna.se/pressreleases/ny-rapport-daerfoer-uteblir-karriären-foer-utlandsfoedda-kvinnor-3392124>. Hämtdatum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 6 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2023, Förortens kvinnor blir framtidens ledare. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://press.kvinnatillkvinna.se/pressreleases/foerortens-kvinnor-blir-framtidens-ledare-3236723>. Hämtdatum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 7 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2025, Så tycker riksdagspartierna om kvinnor med migrationsbakgrund och ledarskap. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://kvinnatillkvinna.se/sa-tycker-riksdagspartierna-om-kvinnor-med-migrationsbakgrund-och-ledarskap/>. Hämtdatum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 8 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2025, Dubbla glastak. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://kvinnatillkvinna.se/publikation/dubbla-glastak/>. Hämtdatum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 9 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2024, Zahraa drömmer om att bli klinikchef. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://kvinnatillkvinna.se/zahraa-drommer-om-att-bli-klinikchef/>. Hämtdatum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 10 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2024, "Jag har saknat förebilder inom ledarskap". [Elektronisk] Tillgänglig:

- <https://kvinnatillkvinna.se/jag-har-saknat-forebilder-inom-ledarskap/> . Hämt-datum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 11 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2025, Unga utlandsfödda tjejer ska bli nyfikna på ekonomi och politik. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://press.kvinnatillkvinna.se/pressreleases/unga-utlandsfoedda-tjejer-ska-bli-nyfikna-paa-ekonomi-och-politik-3410668> . Hämtdatum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 12 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2025, Lareb vill få fler tjejer att drömma om politik och finans. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://kvinnatillkvinna.se/lareb-vill-fa-fler-tjejer-att-dromma-om-politik-och-finans/> . Hämtdatum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 13 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2025, Medina skapar en trygg plats att prata om psykisk ohälsa. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://kvinnatillkvinna.se/medina-skapar-en-trygg-plats-att-prata-om-psykisk-ohalsa/> . Hämtdatum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 14 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2024, Hon lyfter mammornas röster i förorten. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://kvinnatillkvinna.se/hon-lyfter-mammornas-roster-i-fororten/> . Hämt-datum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 15 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2024, ”Att satsa på tjejer är viktigare än någonsin”. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://kvinnatillkvinna.se/att-satsa-pa-tjejer-ar-viktigare-an-nagonsin/> . Hämt-datum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 16 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2024, Duktiga storasystrar riskerar att gå in i väggen. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://kvinnatillkvinna.se/duktiga-storasystrar-riskerar-att-ga-in-i-vaggen/> . Hämtdatum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 17 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2024, Hon skapar en plattform för mellanförskap och identitet. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://kvinnatillkvinna.se/hon-skapar-en-plattform-for-mellanforskap-och-identitet/> . Hämtdatum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 18 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2025, Dialog mellan ungdomar och polis ska ge trygghet i Rosengård. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://press.kvinnatillkvinna.se/pressreleases/dialog-mellan-ungdomar-och-polis-ska-ge-trygghet-i-rosengaard-3400444> . Hämtdatum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 19 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2025, Dialog ska minska motståndet mot socialtjänsten. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://kvinnatillkvinna.se/dialog-ska-minska-motstandet-mot-socialtjansten/> . Hämtdatum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 20 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2025, Ledarskapsutbildningen besöker Nordmakedonien. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://kvinnatillkvinna.se/ledarskapsutbildningen-besoker-nordmakedonien/> . Hämtdatum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 21 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2025, Ledarskapsutbildningen på internat i historiskt kvinnorättshus. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://kvinnatillkvinna.se/ledarskapsutbildningen-pa-internat-i-historiskt-kvinnorattshus/> . Hämtdatum: 10-03-2026.

- Kvinna till Kvinna 22 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2024, Ledarskapsutbildning besöker Serbien för internationellt utbyte. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://kvinnatillkvinna.se/ledarskapsutbildning-besoker-serbien-for-internationellt-utbyte/> . Hämtdatum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 23 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2025, Våra framtida ledare pryar i riksdagen. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://kvinnatillkvinna.se/vara-framtida-ledare-pryar-i-riksdagen/> . Hämtdatum: 10-03-2026.
- Kvinna till Kvinna 24 = Kvinna till Kvinnas hemsida, 2017, Vårt arbete. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://kvinnatillkvinna.se/vart-arbete/> . Hämtdatum: 15-05-2026 (Uppdaterad 13-03-2026).
- Lorde, Audre, 1979, *The Master's Tools Will Never Dismantle the Master's House*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://theanarchistlibrary.org/library/audre-lorde-the-master-s-tools-will-never-dismantle-the-master-s-house> . Hämtdatum: 17-05-2026.
- Michaeli, Inna, 2022. *Women's Economic Empowerment*. Schweiz: Springer International Publishing AG.
- Mulinari, Diana – Pauline Stoltz – Suvi Keskinen, 2021, ”‘And They Cannot Teach Us How to Cycle’” i P Stoltz m.fl. (red.) *Feminisms in the Nordic Region*, Cham: Springer International Publishing, s. 179–200.
- Mulinari, Paula, 2018. ”A New Service Class in the Public Sector? The Role of Femonationalism in Unemployment Policies”, *Social inclusion*, vol. 6, nr. 4, s. 36–47.
- NE, Rasifiering. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/rasifiering> Hämtdatum: 05-05-2026.
- Norbäck, Maria – Maria José Zapata Campos, 2023. ”Emancipation Through Learning at Work: Work Cooperatives for ‘Unemployable’ Immigrant Women”, i Diedrich A. & Czarniawska B. (red.) *Organizing Immigrants' Integration: Practices and Consequences in Labour Markets and Societies*, [Elektronisk] Cham: Springer International Publishing, s. 89–108.
- Nyberg, Linda, 2017, *Market Bureaucracy Neoliberalism, Competition, and EU State Aid Policy*. Diss. Lund: Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet.
- Rajas, Jarmila, 2012. ”Assemblage of pastoral power and sameness: a governmentality of integrating immigrant women”, *Nordic Journal of Migration Research*, vol. 2, nr. 1, s. 5–15.
- de los Reyes, Paulina, 2022. ”Migrant mothers: work, nation and racialisation in Swedish official discourses 1970-2000”, *The Scandinavian economic history review*, vol. 70 , nr. 2, s. 123–141.
- Rose, Gillian, 2001. *Visual Methodologies : An Introduction to the Interpretation of Visual Materials*, [Elektronisk] London: SAGE Publications.
- SAOL, Migrant. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://svenska.se/?activeTab=alla&q=migrant> Hämtdatum 10-05-2026.
- Spivak, Gayatri Chakravorty, 1994. ”Can the Subaltern Speak?”, i Williams, P. & Chrisman L. (red.) *Colonial Discourse and PostColonial Theory*, [Elektronisk] Routledge, s. 66–111.

- Vesterberg, Viktor, 2015. "Learning to be Swedish: governing migrants in labour-market projects", *Studies in continuing education*, vol. 37, nr. 3, s. 302–316.
- Yallatrappans hemsida, Om Yalla Trappan. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://yallatrappan.se/om-yalla-trappan> . Hämtdatum: 31-03-2026.
- Winther Jørgensen, Marianne – Louise Phillips, 2002. "The Field of Discourse Analysis", i: *Discourse Analysis as Theory and Method*, London: SAGE Publications Ltd. s. 1–23.